

При обшуку можуть бути вилучені речі, документи й затримана особа, для виявлення яких проводився обшук (п.6 ч.2 ст.236 КПК України).

При обшуку слідчий, прокурор має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення обшуканого житла чи іншого володіння особи чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження.

За результатами проведення обшуку складається протокол (ст. 104 КПК України), де всі вилучені предмети, документи або цінності повинні бути перераховані і описані з точним зазначенням їх кількості, міри ваги, індивідуальних ознак і по можливості вартості. До протоколу в разі необхідності долучаються додатки (ст. 105 КПК України).

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 22.11.2022).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 року №4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 23.11.2022).

3. Дізнання в Національній поліції : навч. посіб. / кол. авт. за загальною редакцією доктора юридичних наук, доцента, заслуженого юриста України М.С. Цуцкірідзе. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Київ: Гол.слідч.управл. Нац. пол. України; ТОВ «7БЦ», 2022.

4. Солдатенко О.А., Матвієнко Є.І. Процесуальний порядок та підстави проведення обшуку за новими змінами до кримінального процесуального кодексу // Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю: матер. XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції. ДЮІ МВС України. м. Кривий ріг. 2019. С. 69-72.

Коваленко А. В.,
професор кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

**ОКРЕМІ ОСОБИЛВОСТІ ОБМІНУ ОСІБ
ЯК ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО
РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Механізми захисту прав і свобод людини і громадянина, наразі функціонують не без складнощів. Проте, в системі координат, де права і свободи є визначальним і єдиним індикатором демократичності держави й її

придатності до цивілізованого проживання, важливим є їх забезпечення в будь-яких життєвих і геополітичних обставинах. Наразі тривають дії з відбиття збройного нападу російською федерацією на незалежні та суверенні території України, що в свою чергу супроводжуються низкою процесів, пов'язаних із обміном полонених сторонами комбатантів.

Кримінальний кодекс України визначає засади та умови за яких осіб може бути обміняно як військовополонених, з єдиною метою – повернення на українські землі оборонців України та відновлення, в межах можливого, порушених прав і свобод. Кримінальним кодексом України, визначається що звільнення засудженого від покарання або подальшого його відбування, заміна більш м'яким, а також пом'якшення призначеного покарання, крім звільнення від покарання або пом'якшення покарання на підставі закону України про амністію чи акта про помилування, може застосовуватися тільки судом у випадках, передбачених цим Кодексом [1].

Водночас, Перелигіна Р.В. та Семенюк І.М. підкреслюють, що звільнення від покарання як кримінально-правовий інститут – це зовнішньо оформлений структурний елемент галузі кримінального права (її Загальної частини), що становить систему кримінально-правових норм, покликаних цілісно регулювати певні суспільні відносини на різних етапах реалізації кримінальної відповідальності засудженої особи [2]. Водночас, законодавство України та низка дослідників, що є фахівцями в указаній тематиці, неодноразово звертали увагу на тому, що звільнення від покарання осіб з метою їх подальшого обміну як військовополонених (що в свою чергу, регулюється здебільшого нормами міжнародного гуманітарного права), є досить конструктивно складним юридичним інститутом.

Так, особливості інституту звільнення від покарання засуджених як військовополонених має певну специфіку, оскільки при обміні полонених, особа, яка підлягає такому обміну, фактично звільняється від відбуття покарання за вчинені кримінальні правопорушення. Це зумовлює настання суспільно-корисних результатів і зменшення суспільної небезпеки від засудженої та взятої в полон особи, завдяки її фактичному обміну [3]. Такий інструмент передбачає можливість створення таких соціально-правових умов, за яких злочинець притягнутий до відповідальності позбавляється низки соціальних благ, що перспективно міг би отримати на території України (а після винесення вироків Міжнародним кримінальним судом – на території всіх країн цивілізованого світу), а держава не витрачає коштів на утримання особи, що засуджено до відбування певного виду покарання.

Інструкцією про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України (затверджена наказом Міністерства оборони України від 23.03.2017 № 164) [4], як і в Женевській конвенції надається чітке та нормативне визначення поняття «військовополонений» [5], що дозволяє при цьому в комплексі застосовувати норми і положення як Кримінального кодексу України так і Кримінального процесуального кодексу

України.

Випадки, коли вказані особи на момент вирішення питання про їх обмін вже засуджені до позбавлення волі та відбувають покарання є досить протирічними та взаємно суперечними, оскільки за таких обставин порушується принцип обов'язковості судових рішень, а по друге, порушуються міжнародно-правові зобов'язання щодо покарання таких осіб [6, с. 444]. З метою врегулювання відповідної правової колізії, законодавцем було внесено зміни до положень Кримінального кодексу України та деякі інші законодавчі акти.

Так, постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2022 року № 441 «Про затвердження Порядку здійснення передачі військовополонених ворогів державі-агресору та звільнення оборонців України, які перебувають у полоні держави-агресора» [7] було передбачено затвердження Порядку здійснення передачі військовополонених ворогів державі-агресору та звільнення оборонців України, які перебувають у полоні держави-агресора та внесено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 року № 257 «Про утворення Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими» [8]. Проте, наведений порівняльний аналіз положень і норм законодавства України свідчить про те, що потребують врегулювання питання подальшого тримання та здійснення заходів щодо поводження з особами, які не підпадають під дію Женевської конвенції про поводження з військовополоненими, проте стосовно яких уповноваженим органом прийнято рішення про обмін як військовополонених.

Таким чином, ураховуючи важливість належного забезпечення безперешкодного й результативного процесу повернення захисників України, яких взято в полон країною-агресором, відповідний юридичний інститут, а також практика його правозастосування потребує вдосконалення за допомогою проведення низки додаткових досліджень, у тому числі з залученням міжнародного досвіду в указаній сфері.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Перелигіна Р.В., Семенюк І.М. Гармонізація законодавства України з правом ЄС у контексті звільнення від покарання. URL: https://pravo.khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/26/2021/06/ZBIRNYK_Garmonizatsiya-z-YES.pdf#page=151
3. Малетов Д.В. Обмін військовополоненими як підстава звільнення від відбуття покарання. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу : зб. тез доповідей III Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 60-річчю Хмельницького національного університету, 17 квітня 2022 р. Хмельницький : ХНУ, 2022. 271 с.
4. Інструкція про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: наказ Міністерства оборони України від 23.03.2017 № 164. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17?find=1&text=військовополонен#w1_1
5. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text

6. Пашковський М.І. Про колізію інституту обміну військовополонених та інших осіб під час збройного конфлікту з зобов'язаннями кримінального переслідування і покарання осіб, винних у вчиненні міжнародних злочинів. Актуальні проблеми приватного та публічного права: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (21 травня 2022 року). Харків, 2022. С. 443-447

7. Про затвердження Порядку здійснення передачі військовополонених ворогів державі-агресору та звільнення оборонців України, які перебувають у полоні держави-агресора: постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2022 року № 441. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/441-2022-п#Text>

8. Про утворення Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими: постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 року № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2022-п#Text>

Колеснік Н.В.

судовий експерт відділу
дактилоскопічних досліджень
лабораторії криміналістичних видів
досліджень Дніпропетровського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру
МВС України

**КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ**

Важливу роль під час досудового розслідування відіграє криміналістичне забезпечення що являє собою систему методів, засобів, прийомів з різних напрямів криміналістики, що базуються на загальнотеоретичних засадах криміналістики та спрямовані на виконання завдань розслідування та попередження кримінальних правопорушень.

Сучасні науковці вважають що сучасна система науки криміналістики складається з чотирьох частин: - криміналістична методика, криміналістична тактика, криміналістична техніка та криміналістична експертиза.

Отож розглянемо кожен окремо їх ефективність та роль для досудового розслідування:

- криміналістична методика - це система наукових положень і сформованих на їх основі практичних рекомендацій, що забезпечують ефективність діяльності слідчого та інших компетентних суб'єктів з розслідування та попередження окремих видів кримінальних правопорушень. Вивчення слідчої практики показує, що традиційні видові і підвидові методики не завжди забезпечують належну ефективність розслідування. Пояснюється це, зокрема, тим, що такі методики орієнтовані або на конкретний кримінально -